

Konsultativ tjänsteman
Kristel Englund

REPUBLIKENS PRESIDENTS FÖRORDNING OM SKÖTSELN PÅ ÅLAND AV FÖRVALTNINGSUPPGIFTER SOM GÄLLER EUROPEISKA HAVS-, FISKERI- OCH VATTENBRUKSFONDENS NATIONELLA PROGRAM

1. Systemet med överenskommelseförordningar

Bestämmelserna om fördelningen av lagstiftningsbehörighet mellan riket och landskapet Åland finns i självstyrelselagen för Åland (1144/1991), nedan *självstyrelselagen*. Utgångspunkten i självstyrelselagen är principen enligt vilken behörigheten i förvaltningsärenden följer lagstiftningsbehörigheten. Ansvar för kostnaderna följer av förvaltningsansvaret, om inte något annat föreskrivs.

I 32 § i självstyrelselagen finns bestämmelser om ett system enligt vilket uppgifter som ankommer på rikets förvaltning kan överföras för en bestämd eller obestämd tid på landskapets myndigheter. På motsvarande sätt kan uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Överföringen sker genom förordning och med landskapsregeringens samtycke. En överenskommelseförordning kan sägas upp ensidigt.

Enligt 32 § 3 mom. i självstyrelselagen utfärdas överenskommelseförordningar av republikens president. Utlåtande av Ålandsdelegationen ska alltid begäras om förslag till överenskommelseförordningar.

2. Lagstiftningsbehörigheten

I samband med beredningen av det nationella genomförandet av Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden 2021–2027 har det bedömts att landskapet enligt 18 § 16 punkten i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet i fråga om fiske och styrning av fiskerinäringen liksom också i fråga om andra åtgärder som berättigar till stöd från Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden och som hänför sig till exempel till miljövard, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen. Den integrerade havspolitikerna omfattar sådana åtgärder som berättigar till stöd från fonden och som gäller exempelvis försvars- och Gränsbevakningsväsendet och för vars del riket enligt 27 § i självstyrelselagen har lagstiftningsbehörighet.

När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är enligt 59 b § 1 mom. i självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som följer av självstyrelselagen. Av första meningen i lagens 59 b § 2 mom. följer att landskapsmyndigheterna och riksmyndigheterna ska samråda, om de åtgärder de kommer att vidta är beroende av varandra.

I 59 b § 3 mom. i självstyrelselagen föreskrivs det att om medlemsstaterna enligt gemenskapsrätten i något fall där både landskapet och riket har behörighet får utse endast en förvaltande myndighet, utser riket denna myndighet. När denna myndighet fattar ett beslut som annars skulle höra till landskapets behörighet, ska beslutet fattas i enlighet med landskapsregeringens ståndpunkt.

I lagen om Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (997/2021) föreskrivs det om genomförandet av fondens program i riket. I landskapet Åland är landskapslagen om Landskapsrevisionen i kraft (Ålands författningssamling 2013:25). Separat landskapslagstiftning om skötseln av fondens administrativa uppgifter som definieras i denna förordning har inte antagits. Uppgifterna regleras i detalj i Europeiska unionens lagstiftning. Befogenheterna för Ålands landskapsregering grundar sig på 3 § i självstyrelselagen och allmän landskapslagstiftning om beviljande av stöd.

3. Nuläge och behovet av en förordning

Enligt artikel 71 i den så kallade allmänna förordningen om flertalet EU-fonder (EU) 2021/1060¹ ska medlemsstaten för varje program ange en förvaltande myndighet och en revisionsmyndighet. Dessutom får den förvaltande myndigheten ange ett eller flera förmedlande organ som ska utföra vissa uppgifter under myndighetens ansvar. Överenskommelser mellan den förvaltande myndigheten och de förmedlande organen ska dokumenteras skriftligen.

Enligt artikel 8.1 i förordningen om Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (EU) 2021/1139² ska varje medlemsstat utarbeta ett enda program för att genomföra de prioriteringar som fastställs i den förordningen.

Bestämmelser om fördelningen av uppgifterna mellan riket och landskapet i fråga om fondens program för Finland under programperioden 2021–2027 finns i republikens presidents förordning om skötseln på Åland av förvaltningsuppgifter som gäller Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfondens nationella program (218/2025). I förordningen föreskrivs det i fråga om fondens program för Finland om skötseln av uppgifterna som förvaltande myndighet och revisionsmyndighet och om skötseln av redovisningsfunktionens uppgifter på Åland.

Namnet på närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter ändras från och med den 1 januari 2026 till Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret. Därför är det nödvändigt att utfärda en ny förordning av republikens president där centrets namn ändras till det

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden samt finansiella regler för dessa och för Asyl-, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1139 om Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden och om ändring av förordning (EU) 2017/1004.

nya namnet i 4 § i förordningen. I fråga om de övriga paragraferna förblir förordningens innehåll oförändrat. Den tidigare förordningen upphävs.

4. **Det huvudsakliga innehållet i förslaget till förordning**

1 §. Tillämpningsområde. I denna paragraf föreslås det inga ändringar. I 1 § i den föreslagna överenskommelseförordningen föreskrivs det om tillämpningsområdet för förordningen. Förordningen ska tillämpas på förvaltningen av det program som gäller Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden i fråga om de uppgifter som hör till landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet.

Syftet med förordningen är att genomförandet av den förpliktande arbetsfördelning mellan riket och landskapet som följer av EU:s rättsakter ska förtydligas. På grund av att frågorna i anslutning till genomförandet av fondens program är så detaljerade, föreslås det att det i en överenskommelseförordning föreskrivs närmare om skötseln av de uppgifter som genomförandet av programmet kräver.

Den föreslagna överenskommelseförordningen är till sin karaktär en förordning om ett samarbetsavtal. I förordningens 4 § ingår dock även bestämmelser om överföring av obetydliga och till sin natur tekniska uppgifter från landskapsregeringen till rikets myndighet. Därmed är syftet med utfärdandet av överenskommelseförordningen att bekräfta det som redan föreskrivs i nationell lagstiftning och EU-lagstiftning, inte att föreskriva om nya befogenheter. Genom detta förfarande säkerställs det att de administrativa arrangemangen är öppna och transparenta. Ålandsdelegationen har i sin utlåtandepraxis ansett att den omständigheten att någon direkt överföring av beslutanderätt inte sker mellan landskapet och staten eller vice versa, inte utgör hinder för utfärdandet av överenskommelseförordningar (se ÅD utlåtande Nr 44/10, FFS 1422/2010, förordning föredragen 30.12.2010 för republikens president).

2 §. Förvaltande myndighet. I denna paragraf föreslås det inga ändringar. I 2 § i överenskommelseförordningen föreslås det att i landskapet Åland ska jord- och skogsbruksministeriet vara den förvaltande myndighet som avses i allmänna förordningen. Enligt EU-förordningen får det finnas endast en förvaltande myndighet för programmet. I 59 b § 3 mom. i självstyrelselagen föreskrivs det att om medlemsstaterna enligt gemenskapsrätten i något fall där både landskapet och riket har behörighet får utse endast en förvaltande myndighet, utser riket denna myndighet. När denna myndighet fattar ett beslut som annars skulle höra till landskapets behörighet, ska beslutet fattas i enlighet med landskapsregeringens ståndpunkt. Statsrådet tillsatte genom sitt beslut av den 17 februari 2022 jord- och skogsbruksministeriet som förvaltande myndighet för programmet efter att ha hört Ålands landskapsregering i ärendet. Som en följd av självstyrelselagens 59 b § 3 mom. föreslås det att paragrafens bestämmelser föreskrivs i ett bekräftande syfte.

Enligt 59 b § 2 mom. i självstyrelselagen ska riket och landskapet samråda om verkställigheten av de beslut som har fattats inom Europeiska unionen, om de åtgärder de kommer att vidta är beroende av varandra. Om endast en åtgärd kan vidtas i medlemsstaten i ett förvaltningsärende där både landskapet och riket har behörighet

enligt självstyrelselagen, fattas beslutet om åtgärden av riksmyndigheten. Sådana ärenden är till exempel förvaltningen av programmets finansieringsplan och tillgodoseendet av de olika rapporteringskraven i EU-förordningarna. I dessa exempel fall ska riket och landskapet förhandla om närmare verkställighet av dessa åtgärder innan riksmyndigheten fattar beslut om saken.

3 §. *De uppgifter för den förvaltande myndigheten som Ålands landskapsregering svarar för på Åland.* I denna paragraf föreslås det inga ändringar. I 3 § i den föreslagna överenskommelseförordningen föreskrivs det om de uppgifter för den förvaltande myndigheten som Ålands landskapsregering ska svara för på Åland. I allmänna förordningen finns det detaljerade bestämmelser om den förvaltande myndighetens uppgifter. I 3 § i överenskommelseförordningen föreslås det att i landskapet Åland ska Ålands landskapsregering svara för skötseln av de uppgifter som anges i artikel 73, artikel 74 (jord- och skogsbruksministeriet ska dock ansvara för att i enlighet med artikel 74.1 f utarbeta förvaltningsförklaringen), artikel 49.2 och artikel 32 i allmänna förordningen. Det innebär alltså att Ålands landskapsregering ska ha ansvar för att välja ut insatser som finansieras ur fonden, utföra administrativa kontroller, säkerställa att stödmottagaren får sina betalningar inom utsatt tid, införa åtgärder för bekämpning av bedrägeri, förebygga, upptäcka och korrigera oriktigheter samt bekräfta att utgifterna är lagliga och korrekta. Ålands landskapsregering ska också ha ansvar för att elektroniskt registrera och lagra de uppgifter om varje insats som behövs för övervakning, utvärdering, ekonomisk förvaltning, kontroller och revisioner i enlighet med bilaga XVII samt säkerställa uppgifternas säkerhet, integritet och konfidentialitet och autentisering av användare. Vid förvaltningen av programmet används systemet Hyrrä, där även uppgifterna om de insatser som med stöd av det av kommissionen godkända programmet för Finland beviljats finansiering av Ålands landskapsregering ska registreras. Ålands landskapsregering ska också ansvara för att offentliggöra ansökningsomgångar. Ålands landskapsregering ska således ansvara för de ansökningsförfaranden som genomförs på Åland och för att informera om dem. Dessutom ska Ålands landskapsregering ansvara för urvalet av lokalt ledda utvecklingsstrategier inom sitt område.

Jord- och skogsbruksministeriet ska därmed ansvara för att i enlighet med artikel 74.1 f i allmänna förordningen utarbeta förvaltningsförklaringen. Förvaltningsförklaringen ska utarbetas i samband med de räkenskaper som ska lämnas till kommissionen. Förvaltningsförklaringen ska utarbetas enligt mallen i bilaga XVIII till allmänna förordningen. I förvaltningsförklaringen försäkrar den förvaltande myndigheten att uppgifterna i räkenskaperna är korrekta och överensstämmer med reglerna och att utgifterna har använts för de avsedda ändamålen.

4 §. *De uppgifter för den förvaltande myndigheten som jord- och skogsbruksministeriet och Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret svarar för på Åland.* Från och med den 1 januari 2026 ändras namnet på närings-, trafik- och miljöcentralernas samt arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter till Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret (lagen om livskraftscentralerna och Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret (531/2025)). I paragrafen föreslås inga innehållsmässiga ändringar.

Jord- och skogsbruksministeriet ska svara för de uppgifter som hör till fondens redovisningsfunktion. Till redovisningsfunktionen hör att utarbeta och lämna in

betalningsansökningar till kommissionen samt att upprätta och lämna in räkenskaperna till kommissionen. Som en följd av självstyrelselagens 59 b § 3 mom. föreslås det att paragrafens bestämmelser föreskrivs i ett bekräftande syfte.

Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret ska svara för bildandet av det tekniska betalningsmaterialet i anslutning till de betalningsbeslut som Ålands landskapsregering fattat samt för förmedlingen av betalningsmaterialet till betalning. De åländska myndigheterna ska fortsättningsvis ansvara för innehållet i betalningsbesluten, för inspektionerna och för eventuella återkrav. Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentrets roll avgränsas således till att sköta det tekniska genomförandet av utbetalningen. Till denna del är det frågan om att överföra uppgifter som hör till landskapets förvaltningsbehörighet till Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret.

5 §. Revisionsmyndighet. I denna paragraf föreslås det inga ändringar. Finansministeriet är revisionsmyndighet i landskapet Åland. Som en följd av självstyrelselagens 59 b § 3 mom. föreslås det att paragrafens bestämmelser föreskrivs i ett bekräftande syfte.

Landskapsrevisionen svarar även i fortsättningen för systemrevisioner och insatsrevisioner på Åland enligt 6 § i förordningen. Landskapsrevisionen och finansministeriet ska genom avtal närmare komma överens om genomförandet av revisionsfunktionerna och samordningen av uppgifterna.

6 §. De uppgifter för revisionsmyndigheten som Landskapsrevisionen svarar för på Åland. I denna paragraf föreslås det inga ändringar. I 6 § i överenskommelseförordningen föreskrivs det om de uppgifter för revisionsmyndigheten som ska höra till Landskapsrevisionens ansvar. Landskapsrevisionen ska svara för systemrevisioner och insatsrevisioner på Åland. Landskapsrevisionen och i fortsättningen finansministeriet ska genom avtal närmare komma överens om genomförandet av revisionsfunktionerna och samordningen av uppgifterna, på motsvarande sätt som man gör i fråga om revisionsfunktionerna inom programmet Interreg och inom EU:s facilitet för återhämtning och resiliens (RRF).

7 §. Ansvar för kostnaderna för skötseln av uppgifterna. I 7 § i den föreslagna överenskommelseförordningen föreskrivs det om ansvaret för kostnaderna för skötseln av uppgifterna. Självstyrelselagen har som utgångspunkt principen om att förvaltningsbehörigheten följer av lagstiftningsbehörigheten. Ansvaret för kostnaderna följer av förvaltningsansvaret, om inte något annat föreskrivs. I paragrafen föreslås det en bestämmelse om att jord- och skogsbruksministeriet, finansministeriet, landskapsregeringen och Landskapsrevisionen separat avtalar om fördelningen av kostnaderna för skötseln av de uppgifter som avses i denna förordning. Till paragrafen fogas att finansministeriet är en av myndigheterna som ansvarar för kostnaderna för skötseln av uppgifterna, eftersom finansministeriet enligt 5 § i fortsättningen ska vara revisionsmyndighet på Åland. Riket står för de utgifter som föranleds av uppgifter som hör till endast en förvaltande myndighet.

8 §. Ikraftträdande. Genom förordningen upphävs republikens presidents förordning om skötseln på Åland av förvaltningsuppgifter som gäller Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfondens nationella program (218/2025).

5. Beredningen av förordningen

Utkastet till förordningen har beretts vid justitieministeriet utifrån ett utkast som uppgjorts vid jord- och skogsbruksministeriet i samarbete med Ålands landskapsregering.

Ålands landskapsregering har den 30 oktober 2025 gett sitt samtycke till att en förordning enligt förslaget utfärdas. Ålandsdelegationen såg i sitt utlåtande inga hinder för att förordningen träder i kraft.

Förslaget till förordning har granskats på justitieministeriets laggranskning.

6. Ekonomiska verkningar

Förslaget till förordning ger inte upphov till några nya kostnader för staten eller landskapet.

Tekniskt bistånd från Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden utgör en del av den årliga EU-medfinansiering som erbjuds medlemsstaterna. Tekniskt bistånd är avsett för förvaltning av det nationella genomförandet av fonderna. Tekniskt bistånd kan täcka de totala kostnaderna för genomförandet av fonderna. Enligt allmänna förordningen ska det tekniska bistånd som erbjuds för varje program ersättas medlemsstaterna som en fast procentuell andel av de stödberättigande kostnader som ingår i en i artikel 91 i allmänna förordningen avsedd betalningsansökan som gäller ett program. Enligt allmänna förordningen är den procentuella andel av ett fondprogram som ersätts med tekniskt bistånd 6 procent när det gäller Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden. Enligt artikel 36 i allmänna förordningen får medlemsstaterna genom tekniskt bistånd stödja åtgärder som är nödvändiga för att fonderna ska kunna förvaltas och användas på ett ändamålsenligt sätt. Avsikten med tekniskt bistånd är att i huvudsak täcka den förvaltande myndighetens kostnader för verksamheten. För skötseln av de uppgifter som den förvaltande myndigheten har överfört på de förmedlande organen är avsikten dessutom att anslagen under moment 30.40.62 i statsbudgeten (främjande av fiskerinäringen) ska användas, liksom det har gjorts tidigare. Redovisningsfunktionens uppgifter ska täckas med anslag under jord- och skogsbruksministeriets omkostnadsmoment 30.01.01 och revisionsmyndighetens uppgifter med anslag under finansministeriets omkostnadsmoment 28.01.01. Under programperioden 2014–2020 användes cirka 0,6 årsverken till den attesterande myndighetens uppgifter. Den attesterande myndighetens uppgifter hör under programperioden 2021–2027 till redovisningsfunktionen. För uppgiften som revisionsmyndighet har det använts i genomsnitt 1 årsverke vid finansministeriet. Därtill har det vid kontrollenheten vid Livsmedelsverkets kontrollavdelning använts 3 årsverken för uppgifterna i fråga.

7. Ikraftträdande

Förordningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. Samtidigt upphävs den nuvarande förordningen om skötseln på Åland av förvaltningsuppgifter som gäller Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfondens nationella program (218/2025).